

Vapaaehtoistoiminnan kehittämisprojekti (VET)

Tutkimusten mukaan vapaaehtoistoiminta kehittää oppilaiden sosiaalisia taitoja hyvin monipuolisesti ja paremmin kuin esimerkiksi liikuntaharrastuksiin osallistuminen. Vapaaehtoistoimintaan osallistuminen

- antaa mahdollisuuksia kehittää omia taitoja,
- kannustaa yhteistyöhön,
- tarjoaa onnistumisen kokemuksia ja aikuissuhteita,
- lisää vastuullisuutta ja muiden huomioon ottamista,
- lisää uskoa omaan itseen ja omiin vaikuttamismahdollisuuksiin yhteiskunnassa,
- antaa virikkeitä omien tavoitteiden, arvojen ja identiteetin pohdiskeluun,
- kasvattaa myötätuntoa muita kohtaan sekä luottamusta elämään ja muihin ihmisiin.

Koulujen sisällä järjestetystä vapaaehtoistoiminnasta ovat esimerkkejä tukioppilastoiminta ja oppilaskuntatoiminta. Sen sijaan kouluilla ei ole toimivia käytäntöjä, jotka tukisivat oppilaiden hakeutumista vapaaehtoistoimintaan koulun ulkopuolelle.

Mukava-hankkeessa kehitettiin toimintamalleja, jotka mahdollistavat vapaaehtoistoimintaan osallistumisen myös koulun ulkopuolella ja antavat nuorille kannustavia kokemuksia vapaaehtoistyöhön osallistumisesta. Kokeilukouluissa järjestettiin kahden lukuvuoden aikana yhteensä kuusi kerhoa, joissa luokkien 7 - 9 oppilaat kävivät itse valitsemisensa vapaaehtoistyön kohteissa omalla ajallaan. Lisäksi he saivat koulussa ryhmämuotoista työnohjausta sekä mahdollisuuden jakaa kokemuksia toisten nuorten kanssa. Nuoret tekivät vapaaehtoistyötä mm. lähialueensa vanhainkodeissa, päiväkeskuksissa ja päiväkodeissa tai eläinten parissa mm. koirien lomakodissa. Koululla kokoontuneessa ryhmässä keskusteltiin vaihtoehtoisuudesta, vanhusten ja lasten parissa työskentelyyn liittyvistä asioista, kierrätyksestä, eläinten hoidosta sekä yleisemmin vapaaehtoistyöstä, kuten kansalaisena asioihin vaikuttamisesta. Oppilaat saivat todistukseen merkinnän osallistumisestaan vapaaehtoistoimintaan sekä käyttöönsä Nuorten Akatemian Harrastustoiminnan Opintokirjan. Samalla luotiin toimivia yhteyksiä koulun ja vapaaehtoistoiminnan kentän välille.

Toinen onnistuneista kokeiluista oli kolmena lukuvuotena toteutettu vertaisryhmäkerho ”*Nähdään yhdessä*”, jonka toimintaan osallistui kokeilukoulun 7 – 9 luokkien oppilaita yhdessä valtion näkövammaisten koulun samanikäisten oppilaiden kanssa. Oppilaat suunnittelivat itse yhteisen tekemisen ja ohjelman. Vapaaehtoistoiminnan kerho laajensi erityiskoulun näkövammaisten oppilaiden sosiaalisia kontakteja sekä tarjosi myös näkeville nuorille mahdollisuuden rikastuttaa kaverisuhteitaan.

Lisäksi kahdessa koulussa kokeiltiin luokkakohtaista vapaaehtoistoiminnan projektia. Kohderyhmänä oli kummaltakin koululta 7. luokka, jonka katsottiin hyötyvän tällaisen prosessin tuomasta ryhmäytymisestä. Kokeilukokemusten valossa on olennaista, että nuorten vapaaehtoistoiminta on nuorista itsestään nousevaa ja kiinnostavaa. Lisäksi erilaiselle vapaaehtoistyölle täytyy antaa arvoa. Luokkien oppilaat hakeutuivat vapaaehtoistyöhön mm. lähialueen kauppoihin, naapurin omakotityömaalle, hoitamaan naapurin lapsia, kolaamaan pihaa tai entiselle ala-asteen koululle.

Myös pienempien oppilaiden kanssa opeteltiin vapaaehtoistoimintaa. Kokeilukoulun 4 - 6 luokkien oppilaita kävi läheisessä palvelukodissa ja päiväkodissa puuhaamassa yhdessä asukkaiden ja lasten kanssa. Ohjaajana oli joko oman koulun opettaja tai palvelukodin edustaja. Oppilaat osallistuivat mielellään toimintaan, ja sen kehittämiseksi toivottiin lisää kahdensuuntaista vuorovaikutusta.

Kokeilukoulujen 7. ja 8. luokkien oppilaille tehtiin vapaaehtoistoimintaa koskeva kirjallinen kysely. Kyselyssä tiedusteltiin muun muassa oppilaiden halukkuutta osallistua vapaaehtoistoiminnan eri muotoihin. Kyselyyn vastasi 282 tyttöä ja 292 poikaa. Kyselyn tulokset osoittivat, että vapaaehtoistoiminta kiinnostaa nuoria. Tytöistä peräti 95 % ja pojista 75 % oli kiinnostunut ainakin jostakin vapaaehtoistoiminnan muodosta. Kyselyn tulokset on taulukossa 1.

Taulukko 1.

Vapaaehtoistoiminnasta kiinnostuneet 7. ja 8. luokkien oppilaat

	Tytöt (%)	Pojat (%)
Tukioppilastoiminta	54,5	17,1
Oppilaskuntatoiminta	36,1	16,8
Hyväntekeväisyyskeräys tai -tapahtuma (esim. konsertti tai näytelmä)	74,1	41,6
Koulun lehden tai muun projektin toteuttaminen	69,0	33,7
Koulussa järjestettävä vapaaehtoistoiminnan kurssi tai kerho	68,0	52,6
Ryhmän vetäminen tai valmentaminen partiossa tai muualla	41,9	20,5
Vapaaehtoisjärjestön toiminta (esim. SPR tai eläinsuojeluyhdistys)	57,5	17,9
Naapurin tai muun perheen ulkopuolisen henkilön auttaminen	76,3	50,2

Vapaaehtoistoiminnan projektissa pyrittiin vaikuttamaan lapsiin ja nuoriin, mutta myös lisäämään opettajien ja vanhempien tietoisuutta vapaaehtoistoiminnan myönteisistä vaikutuksista ja tärkeästä merkityksestä. Vanhempainilloissa ja opettajien infotilaisuuksissa kerrottiin aiheesta ja jaettiin siihen liittyvää materiaalia. Opettajia rohkaistiin integroimaan vapaaehtoistyön teemaa erilaisiin oppiaineisiin. Tiedotustyötä tehtiin lisäksi järjestämällä seminaareja ja osallistumalla tapahtumiin. Tavoitteena oli lisätä vapaaehtoistyön merkityksen yhteiskunnallista arvostusta. Suomen Kulttuurirahaston Keski-Suomen rahasto tuki projektia myöntämällä toimintaan 10 000 euron apurahan vuodeksi 2004.

Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksessa toimivan Peda.Net -kouluverkon kanssa projektissa koottiin vapaaehtoistoiminnan verkostoa virtuaaliselle VET-torille. VET-torilta nuoret voivat löytää helposti tietoja vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksista ja työpaikoista. Lisäksi verkkosivujen on tarkoitus palvella vanhempia ja opettajia.

Vapaaehtoistoiminnan haasteena on löytää tahoja, jotka jatkaisivat hyviksi todettujen mallien toteuttamista ja kehittämistä kouluissa myös tulevaisuudessa. Yhteistyötä on käynnistetty mm. Jyväskylän kaupunkiseurakunnan kanssa. Nuoret ovat innokkaita toimijoita, mutta he tarvitsevat tuekseen aikuisten aktiivisuutta ja uudenlaista yhteistyötä.

Lähteet:

Bäck, T. (2004). Vapaaehtoistoiminta osaksi koulukulttuuria. Teoksessa L. Launonen & L. Pulkkinen (toim.) Koulu kasvuyhteisönä – kohti uutta toimintakulttuuria (s. 147 – 156). Jyväskylä: PS-kustannus.

Eskola, A., & Kurki, L. (toim.) (2001). Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Jyväskylä: Gummerus.

Mahoney, J. L. & Stattin, H. (2000). Leisure activities and adolescent antisocial behavior: the role of structure and social context. Journal of Adolescence, 23, 113 – 127.

Youniss, J. & Yates, M. (1997). Community Service and Social Responsibility in Youth. Chicago: The University of Chicago Press.